Links: Maike Kroese volgt, naast haar marketingwerk voor de Vrije Universiteit, een cursus tot meubelmaker.

Midden: Marine Leboucher werkte voor het ministerie van Justitie en studeert nu biologisch dynamische landbouw.

Rechts: Fysiek zwaar werk combineren met denkwerk: Kees Vernooij uit Rotterdam zweert erbij. Hij werkt drie dagen per week als stedebouwkundig medewerker bij de Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) van de gemeente Amsterdam en is daarnaast anderhalve dag fietskoerier. „Ik heb die wisselwerking nodig. Vijf dagen op kantoor of vijf dagen fietskoerieren zou ik niet kunnen. Door het allebei parttime te doen, voorkom ik dat het gaat vervelen." Hij is al vanaf 1996 fietskoerier en sinds 2000 werkt hij bij DRO. Door die combinatie houdt hij zichzelf mentaal scherp en fysiek fit. „Op kantoor ben ik geestelijk bezig, als fietskoerier lichamelijk. En ik werk binnen én buiten." Dat hij veel koerierde in Amsterdam, is een voordeel bij zijn werk voor DRO. „Als ik aan een nieuw gebied ga werken, weet ik precies hoe het erbij ligt, wat de sfeer is, hoe je het kan bereiken. Ik heb het voordeel dat ik als fietskoerier met mijn poten in de stad sta."

FOTO'S BOB VAN DER VLIST

Revival van het ambacht //

Het is niet langer *not done* als **hoger opgeleiden** met hun handen werken // Het **ambacht** herleeft // Waarom in een kantoor zitten als je gelukkiger wordt van **timmeren?**

Academicus wordt vakman

STEVEN VERSEPUT EN CHARLOTTE VAN 'T WOUT

Van socioloog tot tuinder. Het kan. Frank Drissen (45) uit Utrecht was niet tevreden met zijn bestaan. Het grootste deel van zijn loopbaan werkte hij met zijn hoofd – hij studeerde sociologie en werkte lange tijd in de daklozenopvang. Drissen gooide vorig jaar het roer om: hij ging iets met zijn handen doen.

In september begon hij met de mbo-deeltijdopleiding biologisch-dynamische landbouw op het Warmonderhof in Dronten. Drissen loopt nu stage bij Moestuin Maarschalkerweerd in Utrecht, hij geniet van de momenten dat hij met zijn knieën en handen in de grond zit. „Ik kom weer in contact met mijn lichaam door met de aarde en met groenten bezig te zijn", zegt hij. Drissen heeft het plezier in zijn leven teruggevonden. „Wat ik doe, is weer concreet. Die tuin heeft een therapeutische werking op mij."

Landelijke cijfers zijn er niet, maar ambachtsscholen zien een duidelijke trend: de klassen stromen steeds voller met hogeropgeleiden. Het ambacht lijkt bezig aan een revival. Weg van het kantoor en terug naar de werkplaats of moestuin. Iets nuttigs met je handen doen in plaats van het snelle, veeleisende bestaan als coördinator, manager of directeur. Waarom een carrière lang bezig zijn met kantoorpolitiek als je veel gelukkiger wordt van meubels bouwen, taarten bakken, tassen maken, tuinieren, timmeren of goudsmeden?

De manier waarop hogeropgeleiden invulling geven aan hun nieuwe passie verschilt. De een schoolt zich helemaal om, de ander combineert het met zijn bestaande werk. Er is een aantal redenen waarom hogeropgeleiden overstappen naar ambachten, zegt Rob Schenk van SVGB, een kenniscentrum voor het behoud van kleinschalig specialistisch vakmanschap. Door de hoge werkloosheid (7,7 procent) zijn sommige hogeropgeleiden gedwongen naar andere beroepen te kijken. En dan is een vakopleiding een goed alternatief. „In crisistijd draaien ambachtelijke beroepen door, een schoenhersteller blijft in deze tijd gewoon werk houden", zegt Schenk. En de ambachtseconomie is een vergrijsde sector, er is veel vraag naar personeel: tot 2021 zijn een kwart miljoen vakmensen nodig.

En mensen switchen omdat ze „kapot worden gedrukt in de welvaartseconomie", aldus Schenk. Alles moet beter, sneller en goedkoper. „Hoeveel mensen zijn nog trots op het werk dat ze doen? Op kantoor niet veel", denkt hij. Ambachtslieden werken met hartstocht. „Zelf dingen maken, scheppend bezig zijn, dat geeft veel gevoel van eigenwaarde", zegt Schenk. „Als je op een feestje vertelt dat je goudsmid bent, dan vinden mensen dat interessanter dan dat je bij een bank werkt." Je hebt een verhaal, zegt Schenk: je hele ziel en zaligheid zit in dat product, het versterkt je identiteit.

„Nu moet ik oppassen dat ik niet tegen de nerven in schuur." In een grote loods schuurt marketingmedewerker Maike Kroese (32) geconcentreerd een blok hout. Het wordt een vogelhuisje. Althans, dat is het plan. Ze volgt een cursus tot meubelmaker in Amsterdam. „Toen ik begon met de cursus dacht ik dat ik zo een paar meubels zou maken, maar het is moeilijker dan ik dacht."

Vijf dagen in de week doet ze de marketing voor het Taalcentrum van de Vrije Universiteit. „Ik wilde iets met mijn handen doen. Een kantoorbaan is soms best abstract, ik had behoefte aan iets concreets." Toen ze bij verhuizende vrienden meehielp met het leggen van de laminaatvloer, merkte ze dat ze „heel blij werd van klussen". Daarop schreef ze zich in voor de cursus tot meubelmaker.

Ze is lang niet de enige in haar cursusklas met een goede opleiding. Een korte rondgang langs cursusaanbieders voor meubelmaker leert dat de klassen overvol zitten met hogeropgeleiden. Ook cursusleider en meubelmaker Thomas Bais (55) van de meubelmakerscursus op het Prinseneiland in Amsterdam merkt het: „Ik vraag natuurlijk niet iedereen expliciet naar zijn opleidingsniveau. Maar je merkt het aan de gesprekken. Ze stellen andere vragen. Willen meer weten waar het hout vandaan komt, vragen meer door." En chirurgen of gynaecologen, die pikt hij er zo uit. „Die willen het perfect hebben, ze zijn gewend om op de vierkante millimeter te werken."

Bais begon vier jaar geleden met de cursussen, vijf keer per week geeft hij les. Hij is verrast door de populariteit. „Ik heb nu altijd mensen op een reservelijst staan." Dat betekent niet dat iedereen zich aan het omscholen is: vaak wil men zich gewoon bezighouden met 'iets' praktisch. „Veel van de hogeropgeleide mensen met een goede baan zijn al jarenlang een klein onderdeel van een groot geheel, zien bijna nooit resultaat van hun verdiensten. In het beste geval een jaarcijfer. Hier kunnen ze zien wat ze maken."

Kroese beaamt dat: „Ik verlangde ernaar om iets eendimensionaals te doen. Ik zie het resultaat onder mijn handen groeien en dat voelt fijn. Het is tastbaar." Toch komt het soms voor dat hogeropgeleiden zich helemaal omscholen tot meubelmaker, zegt Bais. „Een leerling van mij deed twee universitaire studies, maar ging alsnog naar het mbo meubileringscollege."

De ambachtseconomie krijgt langzamerhand een steeds beter imago, zegt Elrie Bakker, voorzitter van het Hoofdbedrijfschap Ambachten.

ZELF DINGEN MAKEN, SCHEPPEND BEZIG ZIJN, DAT GEEFT VEEL GEVOEL VAN **EIGENWAARDE**

Nederland heeft zich jarenlang gericht op de kenniseconomie, zegt ze. Hoe hoger je opleiding, hoe beter je terechtkwam in het leven. „Maar steeds vaker komt het besef dat je ook met handenarbeid kunt excelleren. Het is niet langer *not done* om ondanks je goede hersens toch te kiezen voor een vak waarmee je vooral met je handen werkt."

De Sociaal-Economische Raad komt voor de zomer met een advies over hoe jongeren meer te interesseren voor het ambacht. Het kabinet had hier vorig jaar om gevraagd. Bakker heeft wel een idee hoe de jeugd extra te triggeren. „We zetten nu met een aantal branches in op een meestertitel. Net zoals een meesterkok kan je voortaan ook 'meesterkapper' of 'meesterparketlegger' worden. Daarmee willen we het imago van de branche meer aanzien geven. Het geeft een signaal dat je kunt doorgroeien in het vak, dat je excellent kan zijn." Ze verwacht dat hogeropgeleiden dat aantrekkelijk vinden.

Marine Leboucher (41) ziet er netjes uit, ze heeft een sjaaltje en oorbellen om, en praat zeer beschaafd Nederlands. Ze studeerde rechten, werkte zeven jaar voor het ministerie van Justitie en begon midden in de crisis (in 2009) een makelaarskantoor in Normandië. Haar onderneming redde het niet, nu doet ze biologisch-dynamische landbouw op Warmonderhof.

Leboucher: „Ik heb altijd met plezier gewerkt, maar je zit toch de hele dag op kantoor. Dit was een wens die ik al lang had." Tijdens haar stage is ze erachter gekomen dat op de knieën door de modder kruipen niets voor haar is. Waarschijnlijk kiest ze voor de richting van de kaasmakerij.

De interesse van hogeropgeleiden voor biologische landbouw is de laatste vijf jaar toegenomen, merken ze op Warmonderhof. Dit schooljaar waren er meer inschrijvingen dan eerdere jaren voor de deeltijdopleiding biologisch-dynamische landbouw: 48, waarvan ruim tien hogeropgeleiden. Naast Leboucher (rechten) en Drissen (sociologie) zijn er mensen die theologie, milieukunde of biologie studeerden, of op de film- of kunstacademie zaten. Ook de andere twee deeltijdopleidingen (stadslandbouw en zorgboer) trekken veel hogeropgeleiden.

Linde Swart (28) rondde vorig jaar haar opleiding af op Warmonderhof. Nu is ze vennoot bij een biologische tuinderij in de Betuwe. Ze deed ooit de studie bodemkunde op de Wageningen Universiteit en had haar bachelor binnen. Maar na een aantal vakken in de masterfase realiseerde ze zich: dit wil ik niet. „Ik wil geen onderzoek doen en met allemaal data bezig zijn. Je moet heel veel berekenen, achter de computer zitten, af en toe iets meten in het veld en daarna weer eindeloos uitwerken. Dat zag ik me na de opleiding niet doen." Ze stopte.

Vrienden en familie protesteerden toen ze vervolgens de mbo-opleiding biologisch-dynamische landbouw ging doen. „Het was moeilijk: ik had vwo gedaan, ik ging studeren, er werd een beetje van mij verwacht dat ik op dat niveau zou gaat werken en verdienen. Mensen vroegen of het mbo wel uitdagend genoeg was voor mij." Haar omgeving is inmiddels bijgedraaid. Lachend: „Nu wil iedereen in de zomer komen helpen op mijn tuinderij."

Waar word je opgeleid tot vakman of -vrouw?

Volgens SVGB, het kenniscentrum voor het behoud van kleinschalig specialistisch vakmanschap, is er een flink tekort aan vakmensen. Hier enkele specialistische mbo-beroepsopleidingen waarbij de kans op een baan groot is na behalen van het diploma:

-Ambachtelijk schoenmaker
-Glazenier
-Goudsmeden
-Horlogemaker
-Juwelier
-Medewerker Steriele Medische Hulpmiddelen
-Opticien
-Orthopedisch schoentechnicus
-Technisch Oogheelkundig Assistent
-Pianotechnicus
-Schoenhersteller
-Tandtechnicus

38 %

van beroepsbevolking is hoogopgeleid

In de afgelopen tien jaar zorgden de verbeterde aansluiting tussen de onderwijssoorten en de toename van het aantal gediplomeerden voor een hoger opleidingsniveau in Nederland. Nieuwe generaties zijn steeds beter opgeleid dan de oudere, ook in de landen om ons heen. Een diploma hoger secundair onderwijs (vwo, havo, mbo 2+) is de norm geworden onder jongeren in bijna alle OESO-landen (de club van de negentien grootste industrielanden plus de Europese Unie).

250.000

vakmensen zijn er nodig in 2020

De komende jaren ontstaat er een groot tekort aan nieuwe vakmensen, omdat er in de branche veel vergrijzing is. Het is onduidelijk of het mbo voldoende mensen aflevert om dat gat te vullen. De Sociaal-Economische Raad komt voor de zomer met een advies over hoe jongeren meer te interesseren voor het ambacht. Het kabinet had hier vorig jaar om gevraagd.

900.000

vakmensen werken er in Nederland

In de ambachtseconomie werken bijna een miljoen mensen, kleine parttime werkende zelfstandigen zonder personeel meegerekend. Dat is ongeveer 12 procent van het totale bedrijfsleven. Dit houdt in dat er in Nederland ongeveer evenveel mensen in de ambachten werkzaam zijn als in de industrie of in de detailhandel.

260.000

ambachtelijke bedrijven zijn er

Alleen bedrijven met minder dan honderd medewerkers zijn hier meegeteld. De ambachtseconomie omvat bijna eenderde van het totaal aantal bedrijven in het bedrijfsleven. Binnen de ambachten is ruim de helft van de bedrijven te vinden in de bouw, de metaalsector en de installatiebranches.